

and freedoms of local government and in its protection from possible infringements. Local government and freedom, on the one hand and responsibility on the other - are two sides of the same coin that can be developed interconnected, complementing and reinforcing each other.

The personal legal liability of the municipal official may be civil, administrative, criminal, disciplinary or material. However, we reserve not to reject standards that are required in the implementation of any public work: honesty, fairness in decision making process, objectivity, impartiality and independence of local government officials in solving any social affairs, because that will express a sense of moral responsibility before the community.

The aim of the article is to define the role and purpose of personal responsibility of the village and city mayor and the possible ways of its strengthening.

In accordance with the current national legislation the village and city mayor has certain rights and responsibilities, thus precisely because of the study of relevant rules of law exists the opportunity to explore his personal responsibility.

The article examines the basic definition of local government, the status of village and city mayor, his exceptional powers granted to him by law and forms of personal responsibility for their implementation through the current national legislation and international legal norms.

As the conclusion to the article author proposes directions for strengthening legal (personal) responsibility of local government officials.

Key words: responsibility, village and city mayor, local government.

Розвадовський В.І.

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК ГОЛОВНОГО ТА ОБОВ'ЯЗКОВОГО СУБ'ЄКТА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

УДК340.131.5

Конституційний Суд України посідає особливе місце в системі органів державної влади України. Як визначено Конституцією України, судочинство у державі здійснюється Конституційним Судом та судами загальної юрисдикції. Конституційний Суд є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні (ст. 124, 147).

Діяльність Конституційного Суду України як єдиного органу конституційної юрисдикції держави спрямована на захист кон-

ституційних прав і свобод людини і громадянина, забезпечення верховенства Конституції на всій території країни, утвердження України як демократичної, соціальної та правової держави. Результатом діяльності Конституційного Суду є його рішення та висновки, в яких викладені правові позиції з конкретних питань, що виникають у практиці застосування Конституції та законів України.

Метою даної статті є з'ясування місця КСУ у механізмі поділу влади, адже саме тому судові органи забезпечують розгляд соціально-політичних спорів на основі права і через визначення прав і обов'язків учасників правовідносин забезпечують баланс їх інтересів. У механізмі державної влади саме Конституційному Судові належить першість у забезпеченні верховенства Основного Закону, конституційного ладу, основних прав і свобод. Тому цей орган виступає конституційним органом влади спеціальної компетенції, функції якого носять цілком самостійний характер і такі займають важливе місце серед інструментів механізму стримувань і противаг.

Через таку особливість розгляду конституційно-правових спорів діяльність КСУ можна визначити як здійснення конституційної юстиції. Світовий і вітчизняний досвід свідчить, що така діяльність забезпечується не тільки безпосередньо органами конституційної юрисдикції, а також іншими судовими установами, в залежності від особливостей розвитку національної правової системи та організації публічної влади.

Конституційна юстиція являється конституційно-правовим інститутом, який становить сукупність норм і принципів, що:

1) створює систему правових засобів, механізмів, що дозволяє органам публічної влади, фізичним і юридичним особам звертатися з приводу розв'язання конституційно-правових спорів;

2) в залежності від типу організації становить: а) єдиний орган конституційної юрисдикції, якому належить монополія по вирішенню спорів конституційного характеру (Австрія, Німеччина, Росія, Молдова, Україна); б) при наявності органу конституційної юрисдикції частина спорів конституційного характеру вирішується фактично органами адміністративної юстиції (Франція, Руму-

нія, Казахстан); в) спеціалізовану палату конституційного правосуддя у структурі верховних судів, а менш важливі конституційні спори вирішують загальні суди (Греція, Естонія, Португалія); г) систему загальних судів, які вправі вирішувати конституційні спори, однак провідна роль у цій системі належить верховним судам (США, Нова Зеландія, Австралійський Союз);

3) функціонує у процесуальній формі, яка при наявності спеціалізованого органу конституційної юстиції має суттєві відмінності від моделі загального судового процесу;

4) вирішує конституційно-правові спори шляхом інтерпретації (тлумачення або офіційного тлумачення) конституції та визнання правових актів неконституційними;

5) особлива юридична природа та специфічний механізм виконання рішень органів конституційної юстиції, які безпосередньо засновані на нормах і принципах конституції, що має на меті забезпечити верховенство Основного закону, гідності індивіда, основних прав і свобод, забезпечення суспільного миру та автономності ланок політичної системи, зокрема принципу поділу влад.

В літературі зустрічається характеристика органів конституційної юрисдикції як органів по захисту конституції [1, с. 160], конституційного контролю [2, с.9], конституційної юстиції (правосуддя). Інші вважають, що Конституційний Суд як орган правосуддя, “стоїть у межах своєї компетенції над судами загальної юрисдикції” [3, 4, 5]. Безпосередньо Конституційний Суд України сформулював доктрину, що він являється органом конституційного контролю [6]

КС України займає важливе місце у конституційно-правових відносинах як політичний орган влади, що впливає з його статусу. Конституційний Суд при вирішенні конституційно-правових спорів покликаний забезпечити баланс інтересів сторін, який ґрунтується на Основному Законі. Як зазначає Ю. Тодика, у таких випадках “слід враховувати, що сучасна держава, заснована на компромісові, а конституція – це компроміс, що примирює різні домагання та інтереси найбільш впливових соціальних сил в країні” [7, с. 280].

По суті КСУ виступає гарантом конституційної законності при конституційних спорах між вищими органами державної влади, оскільки цей орган володіє свободою розсуду щодо визначення їх повноваження, правових форм та способів реалізації ними власної компетенції.

Конституційний Суд за характером своєї діяльності та предметом юрисдикції не може займати положення над судами загальної юрисдикції. Їх повноваження розмежовані принципами субсидіарності та підвідомчості. КС покликаний вирішувати конституційно-правові спори. Діяльність цього органу конституційної юстиції базується на функціональному зв'язку із судами загальної юрисдикції, однак його сфера діяльності вужча, ніж судової влади у цілому. Тому КС України як публічно-владний інститут не становить певного системного утворення.

Виходячи із предмета своїх повноважень по розгляду конституційно-правових спорів, органи конституційної юстиції конкретизують конституційні норми, але водночас впливають на формування конституційної політики за допомогою правових засобів (явище “юридизації” політики), що ґрунтується на положеннях чинної конституції. Наприклад, згідно зі ст. 134 Конституції Молдови Конституційний Суд незалежний від будь-якої іншої публічної влади і підкоряється тільки конституції. Цей орган покликаний гарантувати “верховенство Конституції, забезпечити реалізацію принципу поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову і гарантує відповідальність держави перед громадянином і громадянина перед державою” [8, с. 342].

Європейська модель конституційної юстиції покликана усунути надмірне навантаження юрисдикційної діяльності конституційних судів. Тому тут традиційно склалася окрема гілка адміністративної юрисдикції. Тому немає нагальної потреби по здійсненню судового контролю за актами адміністративної влади з боку органу конституційної юстиції.

З процесуальної точки зору правовий режим діяльності Конституційного Суду України відрізняється від діяльності судів загальної юрисдикції, очолюваних Верховним Судом України. Безпосередньо владна діяльність та процесуальні форми здійснення

повноважень КС визначені розділом XII Конституції та Законом про КСУ.

Юрисдикційної діяльності КСУ стосуються п. 28 ст. 85 та ст. 147, 150-152, 159 Конституції. Ці владні повноваження органу конституційної юстиції не можуть здійснюватися іншими органами правосуддя, оскільки він є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні.

КСУ не вправі вирішувати питання законності щодо правових актів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також інші питання, віднесені до компетенції судів загальної юрисдикції (ст. 14 Закону про КСУ). Завданням Конституційного Суду є гарантування верховенства Конституції як Основного Закону держави на всій території України (ст. 2 Закону про КСУ)[9]. Аналіз цих положень Конституції та Закону про КСУ свідчить, що закон орієнтує орган конституційної юстиції розглядати виключно правові питання.

Конституційний Суд відіграє важливу роль у забезпеченні конституційної законності та порядку, основних прав і свобод, що визначається диспозитивністю, підвідомчістю та субсидіарністю у здійсненні конституційного правосуддя. Найважливішим убачається зв'язок між основними правами, організацією та процесуальними формами діяльності, що в цілому і визначає діяльність КСУ як органу конституційної юстиції. Як одна з публічно-владних структур, орган конституційної юстиції служить важливим інструментом по забезпеченню права на захист як необхідної "передумови свободи громадян, утверджені державою" [11, с. 188].

Суттю функціональних напрямків діяльності КСУ є те, що орган конституційної юрисдикції, діючи у політико-правовому полі, формує власну конституційну політику, вирішує конституційно-правові спори, дає інтерпретацію положень Конституції і законів України, здійснює конституційний контроль. Специфіка владної діяльності КСУ полягає в тому, що цей орган виділений із системи загальносудової юрисдикції і саме на ньому сконцентрована система правового захисту конституції [4, с. 61].

Самостійність Конституційного Суду впливає із його конституційно-правового статусу як єдиного органу конституційної

юрисдикції, який займає особливе місце у системі органів судової влади України. КСУ не є зв'язаний із рішеннями судів загальної юрисдикції, хоча повинен враховувати у своїй діяльності їх практику правозастосування.

Конституція України не дає безпосередньо характеристику статусу Конституційного Суду. М. Вітрук вважає, що відмова у конституюванні статусу органу конституційної юстиції як вищого судового органу по забезпеченню конституційного ладу може пояснюватися політичними мотивами [12, с. 87].

Згідно ч. 2 ст. 124 Конституції України юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі; Конституційний Суд України визначається єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні (ч. 1 ст. 147). У Основному Законі виділяється окремо характер конституційного судочинства (ч. 3 ст. 124), одночасно відсилаючи на закон щодо порядку організації, діяльності та процедури у Конституційному Суді (ст. 153).

Розглядаючи державну владу на засадах її поділу згідно логічного зв'язку між ч. 1 та ч. 2 ст. 6 Конституції можна вважати Конституційний Суд спеціалізованим органом конституційної юстиції. Ця думка не є новою у вітчизняній та зарубіжній конституційній доктрині. Зокрема, В.Шаповал пропонує виділяти Конституційний Суд із судової системи “відособлений автономний” інститут, що наділений цілком самостійним статусом [13, С. 45-53].

Г.Штайнбергер розглядає такі органи як спеціальну конституційну юрисдикцію, яка зосереджується виключно на конституційно-правовій проблематиці розслідуваних справ [14, С. 22]. Подібна точка зору відстоюється білоруським вченим І.Мартинівичем [15, С. 92].

Функціональна відособленість КСУ як органу державної влади полягає у реалізації конституційної юрисдикції у специфічній процесуальній формі. КСУ стоїть поряд з такими вищими органами державної влади, як глава держави, парламент та уряд. Принципи та норми, що регулюють діяльність КСУ мають цілком самостійний характер і складають відокремлений конституційно-правовий інститут.

Юрисдикція КСУ ґрунтується на організаційній єдності цього органу, яка проявляється у його регламентарній самостійності та внутрішній диференціації. Організаційна побудова Конституційного Суду повинна бути спрямована на ефективне здійснення конституційного правосуддя, зменшення можливості маніпулювання Судом та можливості Суду визначати правила виконання своїх рішень. Аналіз згаданих елементів у взаємозв'язку та практики КСУ приводить до наступних висновків.

Регламентарна самостійність у забезпеченні організаційної єдності КСУ проявляється у повноваженнях Голови КСУ, Заступників Голови, Секретаря Колегії суддів, а також у пленарних засіданнях та засіданнях Конституційного Суду (§§ 2-4, 6, 7 Регламенту). Організаційна єдність органу конституційної юстиції в даному випадку визначається організаційно-правовими формами прояву його діяльності.

Регламентарна самостійність (ст.30 Закону про КСУ) полягає у праві Конституційного Суду незалежно вирішувати питання щодо визначення своєї внутрішньої структури. Організаційна єдність КСУ у Регламенті сьогодні поки що не забезпечена у повній мірі.

Для здійснення своїх функцій Суд, як будь-який державний орган, наділяється відповідною компетенцією, обсяг якої до певної міри залежить від призначення та його місця в системі державної влади.

Конституційний суд, на думку різних авторів, це: особливий орган державної влади, якому притаманні всі ознаки судового органу і віднесеного до судової [16- с. 22-23, 22]; конституційний орган, який являє собою вищу державну владу [18, с. 24] незалежну від двох інших влад - законодавчої і виконавчої; один з вищих органів державної влади, який має особливу політико-правову природу [19, с.85-86]; орган конституційної влади [20, с.41]; верховний орган контролю [21, с.405]; орган конституційного контролю, який не має судових функцій [22,с. 51].

Конституційний суд є складовою судової влади, стверджує Ю.Л. Шульженко. Поряд з цим він вважає його спеціалізованим органом конституційного контролю, який поєднує в собі риси контрольної і судової влади [23].

Відповідно до статті 147 Конституції України Суд - єдиний орган конституційної юрисдикції. Слово «єдиний» в наведеному значенні необхідно розуміти так, що лише він може здійснювати судовий конституційний контроль з віднесених до його компетенції питань та давати офіційне тлумачення Конституції і законів України, лише за його рішенням про неконституційність нормативно-правового акту чи його окремих положень, вони втрачають чинність.

У конституціях деяких країн є застереження щодо можливості нормативного визначення окремих питань діяльності конституційних судів, їх повноважень у спеціальному законі. Зокрема, стаття 93 Основного Закону Федеративної Республіки Німеччини, якою встановлено повноваження Федерального конституційного суду, містить припис про розгляд ним й інших питань, віднесених до його відання федеральним законом. За таких умов повноваження суду можуть бути розширені федеральним законом, але не можуть бути звужені. Конституція Чеської Республіки в статті 87 передбачає, що закон може встановлювати, що замість Конституційного Суду питання щодо скасування правових актів чи їх окремих положень, що суперечать законам, а також спорів щодо повноважень державних органів та органів місцевого самоврядування, якщо вони не підпадають під юрисдикцію іншого органу, може вирішувати Верховний адміністративний суд. Тобто законодавчий орган за такого припису може лише обмежити повноваження Конституційного Суду. Стаття 149 Конституції Республіки Болгарія взагалі забороняє розширення або звуження повноважень Конституційного Суду законом.

Порівняльний аналіз нормативно-правового регулювання органів конституційної юрисдикції різних країн свідчить, що Суд має широкі повноваження. Разом з тим, це не означає, що вони не можуть бути розширеними.

Зокрема, Г.Штайнбергер вважає, що до повноважень органів конституційної юрисдикції обов'язково має бути віднесено: 1) розгляд спорів щодо повноважень між вищими органами держави; 2) вирішення спорів щодо повноважень, прав і обов'язків між федеральною владою та суб'єктами федерації, між центральною

владою та автономними регіонами, провінціями; 3) конституційний контроль законодавчих актів; 4) конституційний контроль припустимості проведення референдумів; 5) контроль конституційності формування вищих органів держави шляхом контролю за виборами; 6) захист Конституції шляхом імпічменту вищих посадових осіб, прийняття рішень щодо конституційності політичних партій та відчуження індивідуальних прав [24,с. 4].

Якщо виходити з повноважень конституційного контролю, то повноваження Суду ширші за ті, що пропонує Г.Штайнбергер. Вони включають не лише законодавчі акти, під якими необхідно розуміти закони, а також і акти Президента

України та Кабінету Міністрів України, правові акти Парламенту та Верховної ради Автономної Республіки Крим.

Аналіз діяльності єдиного органу конституційної юрисдикції України, мети, завдань, компетенції цього органу дає змогу виділити такі його функції: 1) правосуддя; 2) конституційний контроль; 3) офіційне тлумачення; 4) правова охорона конституції; 5) забезпечення додержання принципу поділу державної влади(арбітражна функція); 6) захист конституційних прав і свобод.

Органи конституційної юрисдикції здійснюють також функцію захисту прав і свобод людини і громадянина. Функція захисту прав і свобод людини і громадянина в діяльності Суду є найважливішою, ключовою [25,с. 134-137]. Ця функція тією чи іншою мірою властива майже всім органам конституційної юрисдикції.

При цьому одні з них виконують її безпосередньо, шляхом здійснення конкретного конституційного контролю і розгляду звернень громадян, а інші - опосередковано, при здійсненні інших функцій. В діяльності органів конституційної юрисдикції виділяють три основні судові процедури для захисту прав і свобод: «Хабеас корпус», як гарант проти неправосудних арештів, заборонний наказ *mandamus* тощо (США, Австралія, Канада, Індія); конституційної індивідуальної скарги (Австрія, Албанія, Бельгія, Угорщина, ФРН, Грузія, Польща, Росія, Словаччина) тощо; ампаро (Іспанія, Мексика, Нікарагуа, Перу, Еквадор). Процедура «ампаро» (ісп. *ампаро* -заступництво, захист) схожа до певної міри з процедурою конституційної індивідуальної скарги. Відмінність

між ними за колом суб'єктів звернення і об'єктів оскарження. Зі скаргою «ампаро» в Іспанії може звернутися не лише громадянин, але й Народний захисник, Прокуратура. Права, порушення яких можуть бути оскаржені до суду, обмежені переважно політичними правами і свободами (статті 14-30 Конституції Іспанії). Рішення суду за такою скаргою поширюється лише на конкретну особу, права якої були порушені.

Конституційна індивідуальна скарга є не лише важливою гарантією захисту прав і свобод, а й засобом забезпечення і розвитку конституційно-правових засад демократії, основу якої складають права і свободи людини. Тому конституційна скарга не лише захищає індивіда та його суб'єктивні права, але й сприяє реалізації принципу правової держави щодо зв'язаності всіх гілок влади конституцією та законом, що гарантують права і свободи людини. У цьому значенні індивідуальна скарга виступає як специфічна гарантія конституційного права. Надаючи громадянину можливість вступати в спір з державою та її органами, в тому числі і з самим законодавцем, інститут конституційної скарги сприяє інтеграції громадян у процес управління державою та суспільством.

Захист прав і свобод людини здійснюється не лише за процедурою конституційної скарги але й при здійсненні функцій судового конституційного контролю та офіційного тлумачення конституційних норм щодо прав і свобод. Важливе значення для захисту прав і свобод має трактування питання щодо походження, природи прав і свобод.

У діяльності органів конституційної юрисдикції є два підходи до вирішення цього питання: заснований на теорії природного права та на теорії позитивізму. За першим підходом права людини розглядаються як невід'ємні, невідчужувані (природні) (Англія, США). На сьогодні цей підхід зберігається на рівні доктринальних розробок, а в діяльності органів конституційної юрисдикції більше застосовується теорія позитивізму. Згідно з цією теорією права і свободи діють лише тією мірою і в такому обсязі, в якому гарантуються конституцією і законами (Австрія, Німеччина, Іспанія, Італія). Як слушно зазначив колишній Голова Федерального конституційного суду Німеччини Р.Герцог, Основний Закон

містить широкий набір прав і в суду не було необхідності вдаватися до послуг доктрини природного права та тлумачити права і свободи як надпозитивні, які він використовував лише на початку своєї діяльності [26,с.425].

Суд, даючи офіційне тлумачення Конституції України і законів України, у своєму рішенні водночас визначає правильність застосування того чи іншого положення нормативного акта. При цьому він має виходити з пріоритету прав та свобод людини і громадянина і таким чином своїм рішенням забезпечити конституційні права і свободи від їх порушення внаслідок неправильного тлумачення норм Конституції і законів України. Крім того, Суд, у разі виявлення в процесі розгляду справи за конституційним поданням чи зверненням невідповідності Конституції України інших актів або їх окремих положень, крім тих, стосовно яких розглядається справа, може визнати їх неконституційними. Він може визнати неконституційними і положення закону чи окремі його положення, щодо яких заявлено клопотання про офіційне тлумачення, у разі виявлення їх неконституційності під час розгляду справи.

Незважаючи на широкі можливості Суду у забезпеченні прав і свобод людини і громадянина, на нашу думку, доцільно розширити права громадян на звернення до нього, надавши їм можливість звертатися з питань щодо відповідності Конституції України закону та іншого нормативно-правового акта, застосованого державними органами, зокрема, судами загальної юрисдикції у справі, у разі коли ним вичерпано всі засоби правового захисту в судах загальної юрисдикції. Таким чином, буде розширено сферу правового захисту основних прав і свобод людини і громадянина національними органами державної влади, що зменшить кількість звернень співвітчизників до Європейського суду з прав людини.

Конституційним судам притаманна подвійна правова природа. З одного боку, вони є органами правосуддя, що приймають правові рішення у відповідності з формалізованою процедурою, яка має багато спільного зі звичайним судочинством [27, с.45]. Однак, ця форма лише певною мірою є подібною до тих, що влас-

тиві діяльності судів загальної юрисдикції. Йдеться насамперед про такі форми цієї діяльності, як скасування актів підконтрольних органів державної влади і органів місцевого самоврядування [28, с.39]. З іншого боку конституційний суд є по порядку свого створення, складу, характеру рішень що приймаються, предметом яких є виключно конституційні питання, – конституційним органом державної влади поряд з законодавчим органом, головою держави, урядом, верховним судом.

Щодо судової гілки влади, то, на нашу думку, повноваження конституційної юстиції в країнах континентального права повинні належати спеціалізованому органу. Все-таки на діяльності спеціалізованих органів конституційної юстиції лежить тінь політики. Їх особлива компетенція потребує більш зосередженої та абстрагованої уваги, чим розгляд справи в суді загальної юрисдикції поряд з кримінальними чи цивільними питаннями. Як зазначає В.М.Шаповал, здійснюване конституційним судом правозастосування у процесі розгляду справи і, особливо, прийняття рішень у справі має відмінний характер від такого, що відповідно здійснюється судами загальної юрисдикції [29, С.38]. І, хоча Конституція України відносить Конституційний Суд до судової гілки влади, ми можемо говорити про це як про етапний фактор в становленні контрольно-наглядової гілки влади України.

Зрозуміло, що органи конституційної юстиції та суди загальної компетенції мають спільні риси. Серед них можна визначити: здійснення правосуддя, тобто прийняття рішень в спірних правових ситуаціях в якості арбітра за заявою уповноважених осіб; відправлення правосуддя колегіально; розповсюдження загальних принципів правосуддя на обидва інститути (незалежність суддів, рівноправність, гласність); наявність остаточних рішень у справі, обов'язкових для виконання [30, с.13].

Однак, наприклад, Л.Фаворе виділяє такі особливі риси конституційний судів: 1) концентрація контрольних функцій в особливій судовій інстанції, створеній спеціально для цієї цілі та незалежної від звичайної судової ієрархії; 2) підбір судів-непрофесіоналів здійснюється політичним керівництвом за політичними ознаками; 3) право загального нагляду покладено на суди

політичним керівництвом, і право остаточного рішення у випадку визнання якого-небудь законодавчого акту неконституційним; 4) особливе правове положення цих судів, яке само по собі визначається основним законом [5, с.24].

Органи конституційної юстиції відрізняються від органів судової гілки влади в наступних характеристиках: організація та функціонування визначаються приписами основного закону країни, що ускладнює зміну їх правового статусу; об'єм повноважень (виключне право компетентно та остаточно вирішувати питання про конституційну перевірку законності дій інших державних органів); особливий спосіб формування складу цих органів та в особливому правовому статусі суддів; значна ступінь внутрішньоорганізаційної незалежності, що виражається в їх праві в більшості країн визначати свого голову, приймати самостійно регламент та т. ін.; особлива процедури діяльності; механізм виконання рішень; правові наслідки прийнятих рішень (мають остаточний та обов'язковий характер, ні один державний орган чи особа не може не підкоритися цьому органу чи нав'язати йому свою волю, чи оскаржити рішення).

Також, важливо підкреслити, що конституційні суди не є по відношенню до інших судів касаційною, апеляційною чи наглядовою інстанцією. Як такого, прямого контролю над судами загальної юрисдикції зі сторони органу конституційної юстиції звичайно не існує. Це пояснюється статусом суду як незалежного органу.

За внутрішньою організаційною структурою спеціалізовані органи конституційної юстиції можна розділити на дві групи:

1) з простою організацією (конституційний суд виступає як єдина судова колегія, яка розглядає справи за участю всіх суддів) – Австрія, Болгарія, Італія, Україна та ін.;

2) з ускладненою структурою (справи можуть розглядатися та вирішуватися як на пленарних засіданнях за участю всіх суддів, так і під час засідання палат чи колегій) – Грузія, Іспанія, Німеччина, Польща, Росія, Румунія, Угорщина.

Наявність колегій не підриває статус конституційного суду як єдиного органу конституційної юстиції, а пов'язується зі значним

об'ємом повноважень, що дозволяє їм прискорити розгляд проблем врегулювання правової системи конкретної країни.

1. *Сравнительное конституционное право. Издательская фирма «Манускрипт», Москва 1996. - 730 с*
2. *Шульженко Ю.Л. Конституционный контроль в России. – М., 1995.*
3. *Современный немецкий конституционализм. – М., 1994.*
4. *Боботов С.В. Конституционная юстиция (сравнительный анализ). – М., 1994*
5. *Мироненко О.О. Препозиційні витоки конституційної юстиції в Україні // Вісник Конституційного Суду України. – 1998. - № 4.*
6. *Рішення Конституційного Суду України від 24 грудня 1997 року № 8-зп у справі щодо призначення заступників голів місцевих державних адміністрацій // Офіційний Вісник України. – 1998. - № 1. – Ст. 24; КСУ РВ. – 1:103.*
7. *Тодыка Ю. Н. Основы конституционного строя Украины. – Х., 1999.*
8. *Новые конституции стран СНГ и Балтии. – М.: Манускрипт. – 1997.*
9. *Федеративная Республика Германии. Конституция и законодательные акты. – М.: Прогресс, 1991.*
10. *Закон України “Про Конституційний Суд України” від 16 жовтня 1996 року № // Відомості ВРУ. – 1996. - № 49. – Ст. 272.*
11. *Государственное право Германии. Т. 2.*
12. *Витрук Н.В. Конституционное правосудие. – М.: ЮНИТИ, 1998.*
13. *Шаповал В. Проблеми розвитку конституційної юрисдикції// ВКСУ. – 1998. - №2.*
14. *Штайнбергер Х. Структурные элементы западноевропейской юрисдикции // Немецкий конституционализм. – М., 1994.*
15. *Мартиневич П.И. Закон о судостроительстве и статусе судей в Республике Беларусь (1995) // ГИП. – 1996. - № 8.*
16. *Яхина Ю.Х. Пределы полномочий Конституционного Суда РФ. // Конституционное муниципальное право. - 1998. - № 1.*
17. *Федеральный конституционный закон «О Конституционном Суде Российской Федерации». Комментарий. / Отв. ред. Витрук Н.В., Лазарев Л.В. и Эбзеев Б.С. - М.: Юридическая литература, 1996.*
18. *Федеральный конституционный закон «О Конституционном Суде Российской Федерации». Комментарий. / Отв. ред. Витрук Н.В., Лазарев Л.В. и Эбзеев Б.С. - М.: Юридическая литература, 1996. - 352 с.*

19. Витрук Н.В. Конституционное правосудие. Судебное конституционное право и процесс. - М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1998. - 383 с.
20. Мамонов В.В. Роль Конституционного Совета Республики Казахстан в обеспечении принципа разделения властей. // Конституционное правосудие. Вестник Конференции органов конституционного контроля стран молодой демократии. - 1998. - № 2. - С. 39-44.
21. Конституционное право. Учебник для студентов юридических вузов и факультетов / Отв.ред. Козлов А.Е. М.: БЕК, 1997. - 464 с.
22. Ким Ю.А. Конституционный Совет Республики Казахстан: статус и проблемы. // Конституционное правосудие Вестник Конференции органов конституционного контроля стран молодой демократии. - 1998. - № 1. - С. 50-55.
23. Шульженко Ю.Л. Закон о Конституционном Суде Российской Федерации 1994 г. // Государство и право. - 1995. - № 7. - С. 3-Ю.
24. Штайнбергер Г. Модели конституционной юрисдикции. Европейская комиссия за демократию через право, Служба публикации и документации. - Страсбург: Издательство Совета Европы. - 1994. - 51 с.
25. Сравнительное конституционное право / Ред. кол. Ковлер А.И., Чиркин В.Е.(отв. ред.), Юдин Ю.А.- М.: Манускрипт, 1996. - 730 с.
26. Общая теория прав человека. / Отв. ред. Лукашева Е.А., М.: Норма, 1996. -509 с.
27. Шаповал В. Конституційний Суд України: місце в державі і роль у соціумі // Український правовий часопис. – 1998. – № 3. – С.38-39.
28. Арон Раймон. Этапы развития социологической мысли: Пер. с франц. А.И. Рычагов, В.А. Скиба / Общ. ред. и предисл П.С.Гуревича. – М.: Прогресс-Универс, 1993. – 606 с.
29. Шаповал В. Конституційний Суд України: місце в державі і роль у соціумі // Український правовий часопис. – 1998. – № 3. – С.38-39.
30. Лазарев Л. Конституционное правосудие, механизм реализации, проблемы // Российская Федерация. – 1995. – №10. – С. 13-14.

Розвадовський В.І. Процесуальний статус Конституційного Суду України як головного та обов'язкового суб'єкта конституційного провадження

Дана стаття присвячена аналізу процесуального статусу судів конституційної юрисдикції. Автор через здійснення порівняльного аналізу характеризує особливості та функції судів конституційної юрисдикції; визначає особливості статусу Конституційного Суду України як самостійної та незалежної судової інстанції. Окрім того автором пропонується до практичного впровадження подання конституційної індивідуальної скарги громадян для безпосереднього захисту порушених прав та свобод.

Ключові слова: Конституційний суд, конституційна юрисдикція, судова система, захист прав людини, тлумачення законів.

Розвадовский В.И. Процесуальный статус Конституционного Суда Украины как главного и обязательного субъекта конституционного производства

Данная статья посвящена анализу процессуального статуса судов конституционной юрисдикции. Автор через осуществление сравнительного анализа характеризует особенности и функции судов конституционной юрисдикции; определяет особенности статуса Конституционного Суда Украины как самостоятельного и независимого судебной инстанции. Кроме того автором предлагается к практическому внедрению представление конституционной индивидуальной жалобы граждан для непосредственной защиты нарушенных прав и свобод.

Ключевые слова: Конституционный суд, конституционная юрисдикция, судебная система, защита прав человека, толкование законов.

Rozvadovsky V.I. Procedural status of the Constitutional Court of Ukraine as the main and mandatory subject of constitutional proceedings

The Constitutional Court of Ukraine occupies a special place in the state authorities of Ukraine. As defined by the Constitution of Ukraine, justice in Ukraine is conducted by the Constitutional Court and courts of general jurisdiction. The Constitutional Court is the sole(single) body of constitutional jurisdiction in Ukraine.

The purpose of this article is to clarify the place of the Constitutional Court in the mechanism of separation of powers due to the fact that judicial authorities ensure the consideration of socio-political disputes through law. Moreover, through the definition of the rights and obligations of participants they provide legal balance of their interests. In the mechanism of the state power the Constitutional Court owns the capacity to ensure the primacy of the rule of the Basic Law (Constitution), the constitutional order, fundamental rights and freedoms of citizens. Therefore, this body acts as constitutional authority with special competence, whose functions have completely independent character.

Constitutional Court, acting in the political and legal environment, creates its own constitutional policy, decides the constitutional-legal disputes, gives interpretation of the Constitution and laws of Ukraine, performs constitutional control. Specificity of the power of the Constitutional Court is that this body is selected from the system of general jurisdiction and that it represents the system of legal protection of the constitution.

The jurisdiction of Constitutional Court is based on the organizational unity of the body, which manifests itself in its regulatory independence and internal differentiation. The organizational structure of the Constitutional Court should be focused on the effective implementation of fundamental justice, reducing the possibility of manipulating of the Court and the possibility of the Court to determine the implementation of regulations for its decisions.

Keywords: the Constitutional Court, the constitutional jurisdiction, the judicial system, human rights, the interpretation of laws.